

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó: **Leitner M. L.** könyv- és könyvdatulajdonos.

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhordással, vidékre postai szétküldéssel. Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda: Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová a kéziratok intézendők.</p>	<p>Megjelenik minden csütörtökön egy egész iven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy félhasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.</p>
---	---	---

Zsidó nemesek.

(y.) Egy idő óta egyre szaporodik a magyar nemességét nyert zsidók száma, és ha a hir alapos, legközelebb ismét néhány nevezetes hitrokonainkra vár ily kitüntetés.

Ezen ténynyel és hirrel szemben nem hallgathatjuk el tovább idevágó nézetünket, és felszólalunk, mert erősen hiszszük, hogy azon tényezők közt, melyek a hazai zsidóságnak az őt belső érdemeinél fogva megillető befolyást minden irányban kivívják és biztosítják, legalább is oly fontos socialis magunktartása, mint a törvény útján elnyerendő jogállásunk.

És ha a socialis állás oly fontos tekintet, méltán kérdehetni: helyesen járnak-e el azon zsidók, kik ez idő szerint a nemesítést annyira keresik?

Mert igenis keresik: ez tagadhatlan. Ezzel azonban senki sem mondja, hogy egy vagy más kitüntetést meg nem érdemelnének. Az, a ki egy nagyszerű ipartelepét nyit, ezeket és ezeket foglalkoztat, egy nevezetes iparágat a külföld előtt is elismerést kivívott polczra emel; vagy a ki 3—4 országos társulat alapításánál termékeny szellemi befolyást gyakorol: az legalább is úgy tarthat igényt kitüntetésre, mint a ki husz törököt lekaszabol, vagy a haza akarata és tulajdoni közvéleménye elleni törekvések szolgálatában az udvarhoz szegődött.

Nem az érdemről, hanem a kitüntetés neméről és az utánajárásról van tehát szó. Ha azon nagy iparosház — és ezt inkább példaképpen hozzuk fel — nem közvetlenül egy nagy adakozás után nyer nemességet, senkinek sem áll jogában e kitüntetést más rovásra számítani, mint a valóságos érdemekre; de így méltán használhatni a különben nem igen pragmaticus okoskodást: post hoc, ergo propter hoc. Egyébiránt mi nem fedezünk fel titkot abban, a mit a kitüntetés hájhaszatáról mondunk; a mellett áll ez keresztyénekről ép úgy, mint hitrokonainkról.

De maga a kitüntetés faja, a nemesítés az, a mi zsidóknál sajtószertű elmélkedésre kényszerít.

Nem akarunk az általános szabadelvűség és radicalismus szótárából hangzatos, de olesó frázisokat kölcsönözni, melyekkel a középkori czafrang után mai napság áhitozókat ostromoljuk. Mi itt specialis zsidó szempontból szólunk és kénytelenek vagyunk azon vallomásra fakadni, hogy azon zsidó, ki a nemesítést keresi s elfogadja, az megfélekezett önmagában a zsidóról.

A zsidóság nem óhajt küzdelmének nagyobb sikert, mint az egyenlőség elérését, és ime akadnak kö-

reben egyesek, kik az uralkodó jelszó ellenére már előre lehetetlenné teszik ezen elv létesülését.

Azt fogják mondani: hiszen a nemesítés nem nyújt előjogokat. Ez először szorosan véve nem is igaz; mert a míg a zsidók emancipálva nincsenek, addig a nemesített zsidók privilegiált állást foglalnak el; mert bármi történjék is a többi zsidóval, ők mint nemesek tekintet nélkül a vallásra részesülnek a választási s egyéb jogokban. De ha e különállás mulandó és ha a nemességben ezentul nem gyökereszik jogélvezet: méltó-e csupa hiúságból egy czifra czimerért megtagadni a zsidószellemet és megfeledezni a zsidók multjáról?

Mert ki nem tudja, hogy középkor, a nemesi rend virágzása és a zsidók üldöztetése s irtogatása elválhatlan fogalmak? és mégis ily középkori, a mai idők szellemétől kitagadott hiúságokban lelje örömét a zsidó? Ki nem tudja, hogy történeti multjánál és társadalmi állásánál fogva a democratiának nem lehet természetesebb hive a zsidónál?

A zsidóságnak jó hirnevét a tudomány, művészet, ipar és kereskedelem terén kivívott valóságos érdemei és a nyugot-európai szabadelvű mozgalmakban a democratiának tett hű szolgálatai szerezték meg; de hogy vajjon e jó hirnév fokozására szolgál-e az, ha kiváló hitfeleink a korszellem ellenére középkorias kül-sőségekben keresnek kitüntetést: azt minden higgadt, és fáját szerető zsidó megítélésére bátran bizhatjuk.

A kormányra nézve pedig ezuttal csak azt jegyezzük meg, hogy igazság szerint nem az hivatása, hogy egyes zsidóknak szerezzen kegyelem útján privilegiális állást, hanem fogadtassa el a zsidók emancipációját a törvényhozás által és szolgáltasson jogot mindenkinek, a kit megillet.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz a 120 óhitű község nevében benyújtott emlékirat méltánylása.*)

Bármennyire óhajtottunk volna is épen az ügy érdekében a 120 óhitű község emlékiratában nyilvánított nézetek ellen, mindjárt annak megjelenése után felszólalni, nehogy csak egy percze is olyféle nézetekben osztozni látszassunk, mégsem felelhettünk meg ezen óhajunknak, mivel az emlékirat csak akkor ke-

*) Egy ily című magyar, héber és német nyelven alaposan irt középkori röpirat jelent meg, melynek tartalmát ezuttal csak részben közöljük t. olvasóinkkal.
Szerk.

rült szemeink elé, a mikor már a napi sajtó czáfolatokat hozott ellene, melyeknek befejezését pedig annyival inkább véltük bevárandónak, mivel azt reméltük, hogy a czáfolók azon insinuatikákat és gyanusításokat, melyek az emlékiratot előzönik, kellőképp visszautasítani fogják. Miután pedig ez, véleményünk szerint, meg nem történt, minthogy a nevezett czáfolatok legfeljebb egyes pontokra vonatkoznak, főtendentijában pedig az emlékiratot nem támadják meg, szent kötelességünknek tartjuk, ebbeli meggyőződésünket minden tartózkodás nélkül kifejezni.

A benyomás, melyet a háromnyelvű emlékirat reánk gyakorolt, nem épen kellemetlennek nevezhető. Sőt okvetlenül kellemetesen meglepett az, hogy óhitű hitsorsosinkat valahára a haladás útján találjuk. Hisz ők egész készséggel elismerik a mivelődés és haladás nagy vívmányait, lelkesedve felkiáltván: „Mi óhajtunk magyarokká lenni, kik lelkesüljünk a haza érdekeiért, kik áldozunk a haza szeretett oltárain, kik a haza zengzetes nyelvén beszéljünk és együtt éljünk, haljunk a haza fiaival.“ Sőt elég bátrak nyíltan kifejezni hitvallomásukat, a mely a benne nyilvánuló szabadelvűség által bámulatra ragad bennünket. Már ha meggondoljuk, hogy az emlékirat képviselői közé tartoznak azok, vagy legalább sokan azok közül, kik még nem rég legbensőbb meggyőződésüket vélték kifejezni a magas kormányhoz intézett ünnepélyes nyilatkozatukban, miszerint oly seminarium, melyben a zsidó papnövéndékeket a biblián és talmudon kívül még classicus nyelvek-, reál- és egyéb tudományos és képző tantárgyakra is oktatták, a zsidóvallást okvetlenül tönkre tenné; ha továbbá azon éles ellenmondást vesszük tekintetbe, melybe óhitű hitsorsosink jelenlegi emlékiratuk által akkori manifestatioikkal jutnak, és ha végre helyt engedünk ama feltevésnek, miszerint óhitű hitsorsosink ezen ellenmondásuk teljes tudatában elég bátrak, elvi nézeteik gyökeres változását habozás nélkül emlékiratukban nyilván bevallani: akkor az ilyen szabadelvűséggel párosult bátorságot velünk együtt bizonyosan mindenki bámolni fogja. Ez az, a mi az emlékiratban kellemesen hatott reánk.

Hanem, fájdalom! ezen kellemes hatás nem tartott soká. Mert alig menekültek óhitű hitsorsosink a felvilágosodás és műveltség iránti ellenszenvtől, és ime már egy sokkal súlyosabb és vészesebb baj, a szakadarság nyavalyája szállja meg őket!

Nem egyéb merő önámításnál — mondják óhitű hitsorsosink — ha azt akarnók magunkkal elhitetni, hogy még akkor is a zsidóvallás hívei és Jákob háza jogosult tagjai lehetünk, ha minden ránk szállt vallási szokásokat és szertartásokat — mindegy, akármely kor- és helyviszonyokból vették legyen eredetüket — egyenlően nem tiszteljük és szentül nem tartjuk.

Lássuk tehát, mikép áll e pont körül a dolog! Ha tán igazuk lenne abban óhitű hitsorsosinknak, akkor kötelességünk lesz intésükre hajlani. Hogy ha pedig a dolog megvizsgálása ellenkező eredményre vezet, akkor remélnünk szabad, hogy óhitű hitsorsosink jelenlegi álláspontjukat nem kevesebb bátorsággal fogják feladni, mint a minövel már feladták azon álláspontot, melyért még kevés idő előtt annyi makaességgel küzdöttek.

Óhitű hitsorsosink állítása szerint nemcsak a valóságismeret, hanem még a hitelvekre nézve is eltérő álláspontot foglalnánk el irányukban; és azon határvonalokon kívül állanánk, a melyeket a történelmi zsi-

dóság positiv hite megszabott. Ennél fogva bennünket „ujhitűek“nek neveznek, míg magoknak az „óhitű“ek nevét vindicálják! Ószintén megvalljuk, hogy nem bírjuk ezen elnevezés értelmét jól felfogni. Sőt azt hisszük, hogy nem csalódunk, ha benne egy quid pro quo-t lelünk, mely az „orthodox“ szó félreértéséből keletkezett. Óhitű hitsorsosink, ugy látszik, nem értették, hogy az „orthodox“ szó „igazhitű“t jelent, és így, saját hátrányukra, a mindenesetre jellemző „igazhitű“ szót a mitsem jelentő „óhitű“*) szóval cserélték fel. Mit jelenthetnének is egyébiránt e szavak: „ó“ és „uj“ hit és vallásra nézve! A religio örök igazságai nem vénülnek, nem avulnak el soha, és a talmud értelmezése szerint is mindig ujak. (הַדְּשִׁים לְבַקְרִים chag. 14.)

De mindezt, ugy látszik, óhitű hitsorsosink vagy nem tudták, vagy nem vették észre, mert különben bizonyosan kerülték volna az ilyen ominosus nevet, mert — nomen est omen!

De feltéve, hogy óhitű és „orthodox“ azonos fogalmak volnának; óhitű hitsorsosink tehát a világgal azt akarnák elhitetni, miszerint ők kizárólagosan „igazhitűek“, és mi „uj“- vagy „nem-igazhitűek“ volnánk. De mivel akarják ők ezt a merész állítást indokolni? Mi által bebizonyítani, hogy ők csakugyan azok, mi pedig nem? Miben rejlenek igazhitűségök ismérvei? Hol keresendők a határvonalok, melyek az ő óhitűségök terét elválasztják a mi ujhitűségünkétől? Avagy azt vélik, hogy csakugyan el tudnák magukkal és a világgal hitetni, miszerint igazhitű zsidó csak az lehet, a ki mindennemű vallási szokást, bármikor divatozott lithurgiai formát, melyet a zsidóság nem a természetszerű fejlődés útján — mert akkor legalább történelmi jelentőséggel bírnának — hanem az utczák- és ghettokban, üldöztetésök idejében, szabad akarattal vagy kényszerből felvett, gyakorolja és szentül megtartja? Ily esetben a minden század és korszakbeli jámboraink s tudósaink is, a spanyol-babyloniai mint az olasz-palaestinaei, a franco-germaniaei nem kevésbé, mint a lengyel-orosz talmudisták, kasuisták és responsorok, mindnyájan a neologia és nemigazhitűség bélyegét hordanák magukon, mert mindnyájan nemcsak hogy divergálnak nézeteikben sok vallási szokásra nézve, hanem abrogálják is gyakran azokat, hogy másokat tegyenek helyükbe, épen a kor- és helyviszonyok szerint, a melyekben éltek. — Hát óhitű hitsorsosink gyakorolnak-e minden, a „Sulehan aruch“ban érvénnyel bíró szokásokat? Korántsem! Eltekintve azon szertartások és vallási szokások végképi feladásától, a mit az óhitűeknek már oly gyakran és méltán szemökre lobbantottak, de a mi elől mindig a דינא מלכותא דינא bősáncai mögé menekülnek: mi a mondottakon kívül még egy egész seregét ismerjük a vallási szokásoknak és lithurgiai szertartásoknak, a melyeknek megtartását misem gátolja és mégsem vétetnek tekintetbe óhitű hitsorsosinktól. A számosak közül megemlítjük például: az engesztelési ünnep előtti napon való ostorozást; a sakter kései elkobzását Áb hó első 9 napján; a böjtölés és más szer-

*) Egészen elhibáztottnak tekintendő e szó héber fordítása: אֲמוּנָה הַנִּישְׁנָה. Ez inkább elavult-, mint ó-hitű jelent. (L. M. III. K. 12, 11. Ges. h. szót. s. v. יִשָּׁן stb.) Az emlékirat fordítója vagy fordítói minden óvatosság daczára, melylyel az eredeti hűn visszatükröztetni igyekeztek, a héber grammatikában való járatlanságuk vądja alól fel nem menthették. Hogy ezt kimutassuk, csak הַדְּשִׁים szó gondolni értelmében, és a nönemű בָּאֵר himnemből való többszörös használására stb. kell utalnunk.

tartások rendelkezését járványos betegségek és egyéb, a „Sulchan aruch“ban felsorolt csapások idején; a menyegzői nap megállapítását hold ujlására, Hámán alakjának felrajzolását és annak bántalmazását neve olvasásakor Purim ünnepe; a házasságok mihez tartását illető formulák hirdetését a synagógában az Áb 9-ike előtti szombaton; a minden hétfőn és csütörtökön gyakorlandó böjtölést stb. Mindezeket és még számtalan hasonlókat gyakorolni és szentül tartani még a telivér óhitűnek esze ágába sem jut többé; és mindazáltal „igazhitűek“nek nevezik magukat! Mi joggal követelhetik tehát ők mi tőlünk, hogy mi az „igazhitűség“ okáért olyan vallásos szokásokat tartsunk szentül, melyeket még kedvelnek ők ugyan, de melyek a mi inyüinkre többé nincsenek, mert elavultaknak, túléltéknek, a kor nézeteivel meg nem férkezőknek és a vallás lényegével semminemű összefüggésben levőknek tartjuk?

Óvakodunk a gyanúsítás és denunciatio minden árnyalatától, különben százakat nevezhetnénk meg óhitű hitsorsosink közül, kik az óhitűség zászlaját fenn tartják ugyan és mégis az egész zsidó szertartási életet elvetik és kigunyolják; viszont pedig számtalanként nevezhetnénk, kik jóllehet egynémely lényegtelen szertartást tekintetbe sem vesznek, vagy a czéljának többé meg nem felelőket korszerűbbekkel felcserélni törekednek; de azért ők mégis vallásos, igazán zsidó vallásos életet élnek.

Miután e szerint világosan kimutattuk volna, mi kép nem áll óhitű hitsorsosink jogában, hogy némely lényegtelen, elavult szertartások gyakorlása okáért „óhitűek“nek nevezzék magukat, áttérünk az emlékirat érdemleges fejtegetésére.

(Folytatása következik.)

S z e m l e.

A „Magyar Ujság“ban Irányi Dániel a következő cikket írja:

„A zsidók egyenjogusítását tárgyzó törvényjavaslat.

A helyzetek logikai következményeit értvén, miután egyszer a közösügyek megszavaztattak, nem igen akadhatunk fenn azon, hogy ugyanazon többség a közösügyi költségeket és az adóssági hányadot tűzte ki legközelebbi teendői tárgyául; valamint azt is megmagyarázhatjuk magunknak, hogy mindenekelőtt a vasúti kölcsön került szönyegre, a pénzügyminiszter s vele a többség attól tartván, nehogy e körülmények lehető változása esetére még ily drága pénzhez se lehessen jutnia. Sőt még azon sem csodálkozunk, hogy miután a kormány a n.-várad-kolozsvári és károlyváros-lümei vasutakat készült mindenekelőtt munka alá fogni, a debreczen-szigethi pálya pártolói ezt is az első közé felvételni sürgették. De a mit mindazonáltal sajnálnunk kell, uraim, az hogy olyan ügyek tárgyalása halasztatik el bizonytalan időre, a melyeknek eldöntését az örök igazság kívánja. Ezek között az első helyre tesszük a zsidók egyenjogusítását.

Tudom ugyan hogy mióta összeült, nem igen pihent még a képviselőház, és ha nyilvános üléseket nem tart is, azért az osztályokban dolgozik; de egy az, hogy az említett ügyet még a nyári elnapolás előtt kellett volna elvégezni s ittétőleg addig széjjel nem menni, miglen az elintézve nem volt, más meg, hogy azóta is lehetett volna már egy-két napot e fontos ügyre fordítani, s ha már a nappali órákat egyéb tárgyaknak szentelik, miért nem áldoznak a zsidókérdésnek egy esteli ülést! Valamint

az orvos, mikor sok és súlyos betege van, az éjjeli álmát is feláldozza: úgy a törvényhozó is, mikor fontos és sürgetős ügy vár elintézésre, megkettőzetheti a maga munkásságát.

Ötszáz ezer honfitárs megérdemli, hogy a nekik szolgálta-
tandó igazság napról-napra ne halogattassék. Tegyük szívökre ke-
zőket s kérdezzék önmagoktól: akarnának-e, ha csak egy napig
is oly joztalan és megvetett állapotban lenni, mint a minöhen a
zsidók századok, sőt évezredek óta sinylenek? S ha nem, siesse-
nek jóvátenni a mult idők igaztalanságát. Az éj, mikor ezt teend-
dik, méltó leend a magyar törvényhozás legfényesebb napjaihoz.
S egy-két ülés elég lesz, a mondhatni túlért kérdés megoldására,
föltevé hogy idegen tárgygyal, mint a honosítási ügy, hiába nem
kapcsolatik össze.

De ime azt veszem észre, hogy törvény hozatalára hivom
fel a képviselőházat, hollott még javaslat sem tétetett le asztalára.
Mert bár rég óta és ismételve ígérte, még sem terjesztett elő a
kormány e tárgyban javaslatot, képviselő meg szintén nem pó-
tolta a miniszterium mulasztását. Olvastuk ugyan, hogy egy há-
rom szakaszból álló törvényjavaslatot szándékozik a kormány be-
mutatni, de hogy azt valóban be is nyújtotta volna, eddig nem
láttuk. S bár mennyire óhajtjuk a dolog mielőbbi eldöntését, annak,
hogy a törvény a lapok közlöttele alakban be nem nyújtott, mind-
amellet csak örvendünk.

A szerint ugyanis a szóban forgó javaslat mindössze azt
mondaná, hogy a politikai jogok gyakorlata a vallástételtől
független.

No már avval nem csak az általános vallásszabadság és vi-
szonyosság biztosítva, de a zsidók és keresztények közötti házas-
ság sem lenne megengedve. Pedig annak ugy mint ennek ideje
elérkezett, s a vallás kérdése csak ugy fog véglegesen megol-
dottnak tekintethetni, ha a szabadság és egyenlőség alapján és
általában oldatik meg. — A tervelt javaslat szerint például le-
hetne valamely quaker, nazarénus vagy mohamedán hitű ember
választó és választható, de mindamellet, mint be nem vett vallás
követője, üldözéseknek lehetne kitéve. S a mi különöser az izra-
elitákat illeti, ezek olyan törvény mellett szintén gyakorolhatná-
nak ugyan politikai jogokat, de azért keresztényekkel egybekel-
niök nem lenne szabad.

Miért ne esnének már egyszer mindenkorra által a hitvallások
kérdésén? Meg van az érve uraim, s a papok netaláni ellenkezé-
séről már őseink kijelentették, hogy az soha számba nem vétetik.“

— A „Pesti Hírnök“ írja: A bécsi „Wanderer“ ugyanazon
energiával, melylyel a concordatum, katholikus clerus, s a pápa
világi hatalma ellen harszol, — felszólal ma tüzetes urgensben a
magyarországi zsidóság emancipációjá mellett, s ugyancsak gyón-
tatja miniszterelnökünkét ezen rendszabály eddigi halogatásáért,
s mig azt különben egyfelől keserű interpellációk kinyomatásával
fenyegeti, — más részről azzal kecsgetti, hogy oly esetekben,
mint a minö Kossuth megválasztása, a kormánypárt hathatós tá-
mogatásra számolhatna a polgári jogokkal felruházott zsidók ré-
széről! Mi is azt hisszük, hogy a zsidóemancipáció a 48-ki átalak-
ulás corollariuma, habár az csak a qualificatio elvén a bevándor-
lási törvénnyel összhangzásban léptethető veszélytelenül életbe.
Két észrevételt azonban nem mellőzhetünk. Elsőbben a zsidók foly-
tonos emelkedése számban és gazdagságban éppen nem mutatja,
mintha az emancipatio eddigi halogatása a zsidóknak valami rö-
vidséget okozott volna. Másodszor tapasztalván azt, hogy a zsi-
dók által kezelt journalistika általában mindenütt a forradalom
mellett agitál, Garibaldit bálványozza, a catholicismust éppen ugy
gyűlöli, mint a legitimitást, s az állam történeti s keresztény alap-
jait feldulni törekszik, tehát a legfőbb politikai szempontokban
radicalis párthoz tartozik, legyen szabad azon kételkednünk,
hogy a zsidók emancipációjá, — néhány megjóságozott s meg-
milliószodott egyént kivéve, — a mérsékelt politikai vagy kor-
mánypártot fogná erősíteni. Eppen tegnap olvastuk, hogy a bécsi
egyetem zsidó tanulói is az emancipatio végett Tiszta Kálmán-
hoz fordultak. — s bizonyosan a „Wanderernek“ is jobb
kedve lett volna a baloldalon sollicitálni, ha a jobb oldal szava-
*

zattöbbségét nem kellene számba vennie. Azért is gr. Andrássy a miniszterium szintjegy mint a parlament ezen mulasztás miatt egészen nyugodt lehet; Magyarország még mindig elég korán fog megismerkedni e — ma l u m n e c e s s a r i u m m a l.

E szavakkal fordul a „Hirnök“ a „Wanderer“ minapi, a zsidók emancipációját sürgető czikke ellen, két észrevételt különösen meg nem fojthatván ember-szerető keblében. Először is azt tapasztalja, hogy a zsidók folytonos emelkedése számban és gazdagságban éppen nem mutatja, mintha az emancipáció eddigi halogatása a zsidóknak valami rövidséget okozott volna. Miért nem csodálkozik mindjárt a „Hirnök“ azon, hogy a középkor ezeréves sanyargatásai és irtásai még sem birták a zsidókat tönkre juttatni? Talán még azért is köszönetünket várja a „Hirnök“, hogy a zsidót már ma szerzett vagyonától erőszakosan meg nem fosztják? Egyébiránt megmondjuk a „Hirnök“nek, hogy mi nemcsak számosak és vagyonosak akarunk lenni, hanem még arrogantiával is birunk, hogy egy kis jogegyenlőséget is kívánunk, már ez a mi régi hibánk, mióta — Isten embereknek teremtett.

Másik észrevételére a „Hirnök“nek, hogy a zsidók által kezelt journalistika általában mindenütt a forradalom mellett agitál, Garibaldit bálványozza, a catholicismust éppen úgy gyűlöli, mint a legitimitást s a t.

Kérdezzük a Hirnöktől, nem emlékezik-e arra, hogy a „Magyar Ujság“ mult nyáron mint kiszidott minket, hogy daczára a deákpárt részéről ügyünk iránt tanusított halogatásnak mégis egytől egyig — a Pecsovitsnapár szerkesztőjének egyedüli kivételével — a deákpárthoz csatlakozunk? Ha ez már az emancipáció előtt történik, képzelheti a „Hirnök“, hogy az emancipáció után még inkább fog történni. De azért ne várja tőlünk a „Hirnök“, hogy majd azután a concordatum vagy holmi 47-es hajlamok mellett fogunk kardoskodni. Mi nem akarunk feleselni a „Hirnök“kel, hogy az emancipációt ma l u m n a k tartja. hiszen úgy is már rég superálva van szegényke; mi megelégszünk azzal, ha ő is már ma „necissarium“-nak látja az emancipációt.

Néhány szó magyarosodásunk ügyében.

(M—s F.) A népek boldogságát mindenek előtt szabadságukról, azután pedig művelődésükről szokták feltételezni. Egy nemzet, mely ősi szokások iránti kegyelethől, megvetvén a kor haladásra intő szözetát, makacsul ragaszkodik ódonszerű, a jelen életfeltételeivel immár homlokegyenest ellenkező nézetekhez: magában hordja a megsemmisülés ama szörnyü magvát, melyet végényesszettel fenyegető súlyedésnek nevezhetünk; míg ellenben egy nemzet, mely megvilágosítatván a civilizáció fényt sugárzó szövétnéke által, kibontott lobogójára tudomány s művészet meghonosítását irta fel, — ha mindjárt a sorstól mostoha kézzel reá erőszakolt sulyos bilincsek alatt sinlik is, lehetlen, hogy virágzásnak nem induljon. Amaz dicsőségét egyedül s á r m a z á s á b a n keresi s hidegvérű közönyös séggel viseltetik minden, a művelődés ösvényére irányzó lépés iránt; ez lelkesültséggel járul mindazon eszmék megtestesítéséhez, melyek a kitűzött cél eléréséhez segédkezet nyujtanak, s így kiváló gondot fordít a nép nevelésre, a művelődés e hatalmas emeltyüjére.

Hazai hitsorsosaink, ha a szellemi haladás érdekében még oly csekély buzgalmat tanusitnának is, a népnevelés szent ügyét tagadhatlanul éber figyelemmel kísérik, érette nem egyszer dicséretreméltő áldozatkészséget tanusítván. Ha iskoláinkban mind-

amellet hézagokra akadunk, egy kétségkívül édes hazai nyelvünk az, melyre — nem mindenütt ugyan — de sok és jelentékeny helyen vajmi kevés gond fordítottat. Oka azonban, bátran s jó lelkiismerettel mondhatjuk, korántsem saját hibánkban rejlik; mert hitsorsosaink mindig örömmel felkarolják ama intézeteket, melyek arra vannak hivatva, hogy magyarosodásunkat minél hathatósabban előmozdítsák. Oka tehát egyedül a lefolyt korszak mostohaságának rovandó fel, mely nemcsak reánk, hanem szent István egész korona-területére évek hosszú során át nehezült. De a hon nemtöje virasztott felettünk; nem tűrhetvén, hogy a haza végromlásnak induljon; visszavivta számára őseitől öröklött alkotmányát s ime, láthatarán ismét ragyogó csillagzat tündököl — a független magyar miniszterium. Köztük a kiváló tudós s jelestollu cultusminiszter ö excltja, kinek szilárd jellemü bölcsességében bizva, nyugodt lélekkel remélhetjük, miszerint tanodáinkat ugyancsak a magyarosodás igaz i szelleme fogja átlenghetni.

Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk azon körülményt sem, hogy elemi tanodáink,*) ha a hazai nyelvben még oly szép előmenetelt tanusitnának is, korántsem elégségesek arra, hogy a magyar nyelvet tágasabb értelemben terjeszthessék. Gondoskodnunk kell czélszerű, tapintatoljes eszközökről, melyek segítségével felnött, a gyakorlati élet színpadán szereplő ifjuságunk is elérhesse a magyarosodás azon fokát, melyet a honfiui érzület, ugy a társadalmi élet szétágazó érdekei egyaránt komolyan igénylenek. Ezek eléréséhez pedig nem tudánk könnyebb, egyszerűbb módot, mint ha hazánk kisebb-nagyobb városainak buzgó ifjusága egyesül s karöltve közreműködnek egy városunkban alakítandó oly egylet létrehozásán, melyben időnként a községbeli magyar tanítói kar, művelt magyar rabbik, orvosok, ügyvédek és kereskedők, a czélnak megfelelő felolvasásokat tartásanak — mit, ugy hiszem, szívesen tenne bármelyike az említetteknek — s mely felszerelve legyen ünnepekt költőink válogatott műveivel, szépirodalmi, ismeretterjesztő közlönyökkel, nélkülözhetlen kézikönyvekkel s eff.

S most, vezéreltetvén a honfiui érzület sugallatától, hozzátok fordulok, kedves hitsorsosaim; sorakozzatok minél többben az eszme megtestesítéséhez, kövessétek Pest, Miskolcz, Szeged, Mohács stb. példáját, alakítsatok „Magyar-Egyletek“et s a siker, mely buzgó törekvéseiteket koronázzandja, erősen hiszem, áldásdús leend.

Szegszárd, november hóban 1867.

Keszthely, 1867. évi november hó 8-án.

Hazánkban újabb időben azon elv állított fel, miszerint mindegyik megyének köteleességé vált a népiskolát, mint a polgárisultság és felvilágosultság alaptényezőjét felkarolni, azt felügyelés és szakavatott vezetés mellett a külföldön virágzó intézetekkel egy niveau-ra állítani. Hogy e kérdés korszerű-e hazánkban, a felett nincs kétség, mert világosság után sovárogo a nép, mi neki a papság szellemi tutorsága alatt nem jutott. A megyékben alakult, a nép iskolát előmozdító egyletekre van tehát hagyva, ezen intézetet, melyben a népboldogságnak csirája rejlik, az „egyházról“ elragadni, és hogy mily sikerrel történend az, azt a közel jövő fogja bizonyítani.

Zalamegye is felkarolta az iskolaügyet és m. hó 24-én tartott helyben gyűlés ez ügyben. Voltak pedig jelen Zala megye minden jelentékeny városának keresztény lelkészei és értelmes

*) Sorduló ifjuságunk magyarosodása ügyén kétségen kívül nagyot lendít a biblia s minden egyéb, a héber szakma körébe vágó tantárgyaknak magyar nyelven való előadása. Ezt illetőleg örvendetes jelenségül felemlíthetjük, mikép a helybeli izr. tanodánál, mely lelkes iskolabizottmányunk tudományos műveltségü elnöke, t. L e o p o l d Sándor urnak hathatós közreműködése mellett legszöb virulésnak örvend, a héber tantárgyak hazai nyelvünkön tanítatnak. Ajánljuk utánzásra méltó például. M. F.

férfit, ezek között F a s s e l, kanizsai és Kohn Salamon a helybeli izr. község rabbija, továbbá a csakathurni izr. lelkész és a kanizsai főgymnasium és kereskedelmi tanoda igazgatói, szóval meggyéknéknél értelmiségét képviselői. A tanácskozmányok tekintetes B a r c z a Sándor alispán ur elnöklete alatt folytak és tanúságot adának arról, miszerint meggyéknél minden osztályában a népnevelés fontosságát kellően tudja méltányolni.

De nem is folyt e tanácskozás le anélkül, hogy egy jelenlevő kath. lelkész által nem figyelmeztettünk arra, miszerint az ő táborában még vannak, kik irtóznak a zsidókkal egy és ugyanazon irányban működni. — A lelkész ugyanis ezen indítványra nyilatkozott: „Alakítson minden hitfelekezet külön együletet“

Hogy azonban a keresztény papság nagy része az említett lelkész véleményét nem osztotta, mutatja azon veto, melyet a zalaegerszegi esperes collegájának véleménye ellen mondott, megjegyezvén, miszerint honpolgárok jogaiban nem határoz a vallás, és hogy minden valódi honfinak kötelessége gondját minden polgártársára kiterjeszteni valláskülönbség nélkül, mi azután általános tetszésben is részesült. Lelkesülten mondunk éljent e tiszteltreméltó férfiaknak.

Több tagja a gyűlésnek a néptanító anyagi állapotának emelését tartá szükségesnek, mire meg kell jegyeznem, hogy nem

elég, ha a tanító fizetését felemelik, szükséges neki megszerezni ama tekintélyt, mely őt magasztos hivatásánál fogva illeti is; tekintetbe veendő, hogy nem a felépítendő iskolaházak emelendik a miveltséget, hanem az iskolákban uralgó új szellem, mely feltételeztetik tisztelet által azok iránt, kik kezökben tartják a jövő nemzedék boldogságát.

Vége az egybegyűltek sajnálattal megjegyzik, hogy a tanácskozmányban résztvevő urak közül egynéhányan még nem fejezték ki magukat magyarul, és egyhangulag azon határozatot hozzák, miszerint a jövő gyülekezet alkalmával, a midőn az alapszabályok kidolgozva leendnek, a társulat „Népiskolai egyület“ czim alatt megkezdendi működését.

Megjegyzendőnek vélem még, hogy K o h n Salamon helybeli rabbi az elnökölő alispán urnak átnyújtott egy tantervet, mely állítólag zsinormértékül szolgálna Magyarországon minden tanodájának.*) A mint annak birtokába jutok t. szerkesztő ur engedelmével becses lapjában közzé teendem.**)

Reich Miksa.

*) Mit csináljon az alispán ur e tantervvel?

Szerk.

**) Kérni fogjuk.

Szerk.

T A R C Z A.

Jeremiás.

Ott állnak ők a hajdan romjain,
Az ezredévek óta szent helyen;
Mély bánat ül az ősz vonásain,
Imáznak halkán, búsan, csendesén.
S az ősznek bú- s panasztelt ajkíról
A szívnek hő s meleg fohásza szól: —

„Mivé levél népem dicső hona,
Mit az örök Jehovah alkotott;
Rád szállott a sötétség alkonya,
S a táj, mely egykoron oly szép, kiholt;
Magasztosan zengé az égbe fel
A hálimát Istennek Izrael.“

„És jött a bösz pogány dúló hada,
Taposta zsarnok kénye szent honunk;
Eltiprá azt, mit Isten alkota,
S nem tarthatott meg vérünk és karunk.
Mint büntetéd keményen népedet,
Kövesse áldás büntetésedet! . . .

„Isten! dicső, ki mindent alkotál,
Kinek nevét imádja Izrael;
Ki láthatlan kíséri végzetünk,
Örök könyvébe sorsunk róva fel:
Hallgasd szívem sugallta hő imám,
Hallgasd örök kegyelmű szent atyám.“

„Ennepemért száll hozzád hő imám,
Mely gyenge bár, de hitben hű s erős;
Ha szenvedély mérgezné belsejét:
Oh adj erőt legyőzni mint a hős.
A szenvedély előné jó szívét,
S a roszt szívet, mint a barlang oly setét.

„S ha jó szívet adál már Istenem,
Beléje adj nemes érzelmeket.
Mindent, mi szép, dicső, jó és nemes —

Szeresse népem az erényeket.
Egymást segítve létszen tetterre kész,
Egymást segítve bére égi rész.

„Részem Te vagy, ezt lelkem sugja meg,
Benned bizom, kegyelmes Istenem;
Kegyed fogod reá árasztani, látva
A megtérést elpártolt népeden.
Remélj, remélj megvetett Juda népe,
Még felsegit szent Istened kegyelme.“

Igy esd az ősz, s szemét emelve fel,
Jós lelke a kitárt jövőbe néz;
Népek tűnnek előtte semmiségbe,
De Izraelt feltartja égi kéz:
Már nem keserg, szívéből ömlik hála,
Jehovah él, s a Juda nép nem árva.

Hoffmann Mór.

P e s t.

A helybeli zsinagoga előljárói a hitközség előljáróságához következő kérvényt nyújtottak be:

„Tekintetes községi előljáróság!

A helybeli zsinagoga előljárói már 1863. év november havában benyújtottak egy sürgető megkeresést úgy önmaguk mint a zsinagoga valamennyi látogatójának nevében a tekint. községi előljáróságához, egy új célirányos zsinagoga építtetése végett.

Fölösleges volna ez uttal ismét elősorolni mindazon alapos okokat, melyek e kérelmünk teljesítése érdekében már akkor tüzetes fejtegetés tárgyát képezték, vagy pedig felemlíteni, hány-meg hány-szor vették már évek során ez ügyet tárgyalás alá, mely fájdalom egyszer sem vezetett eddigé az óhajtott eredményhez s mindannyiszor félbe szakítottatott. Általános elismert tény, hogy szükség és jog szempontjából mindenki, ki csak némileg be van avatva a fenálló viszonyokba, és egyetértő községünkben a békét fen óhajta tartani, indítatva érzendi magát a kívánt épület létrehozására szavazni. — Hiszen már az akkori

közsegi elöljáróság is, ide sub $\frac{1}{2}$ csatolt, s 1863. nov. 3-áról 242 sz. a. kelt végzésében, jóváhagyta és elfogadta élvben egy zsinagoga építtetését; csak hogy a kivített magát azon föltételtől tette függővé, mely szerint először is a kívánatos építési alap kielégítő voltának teljes és kétségtelen kimutatása foganatosítandó. Sőt bizottmányt is nevezett ki, mely egyelőre ezen építési kérdést vitassa meg minden oldalról beható tárgyilagossággal, az ide vonatkozó hiteles adatokat állítsa össze, és alkalmas javaslatokat terjesszen elő jóváhagyás végett.

Bármennyire örvendettek is a zsinagoga látogatói, hogy e végzésben kétségbe vonhatlan joguk a község elöljárósága által is el lön ismerve, mégis a dolgra magára nézve őket megnyugtanni az teljességgel nem volt alkalmas. Az oly különböző elemekből alakítandó bizottság egyfelől, ama szigorú kívánság másfelől, hogy mindenek előtt az egész építési alap volna teljesen és kétségbevonhatlanul kimutatandó, — már előre is akadályok és halogatások aggályait kelték föl, a mint azok valósággal be is következtek, és így történt, hogy most merő teljes négy év mult el ujjolag a zsinagoga-párt mély elsomorodására, a nélkül, hogy a kiáltó szükséghez képest a tervezet valóítására bár csak a legesekélyebb is megkíséreltetett volna.

(Vége következik.)

LEVELEK.

Fehérmegye, 1867. évi november 5-én.

Becsés lapjának 31-dik számában egy kartársam cikkét olvastam, ki elkeseredésében, hogy a Pesten tartott tanügyi értekezleten nem magyarul, hanem németül beszéltek, ekképen kiált fel: „Valóban, ha eszembe jut kartársaim ezen magaviselete, elfelejtek mindent, mi valaha szívemnek fájt, mert ez tullesz minden eddigi fájdalmonon.“

Őn ismer, t. szerkesztő ur, és kétségkívül tudja, miszerint én sem tartozom azok közé, kik valami nagy örömet leltek abban, hogy az egybegyült magyar tanítók németül beszéltek, de azért én még sem merném mondani, hogy ez a világ legnagyobb baja és fájdalim legnagyobbika; mert ha már csakugyan a világon semmi bajom sem volna, — mi amolyan magunkféle közsegi tanítóról fel sem tehető — azt is nagyobb bajomnak tartanám, hogy az illetők legnagyobb része nem tudott magyarul beszélni. Ne busuljon a t. cikkíró, meg fog ez mind változni, hisz néhány év előtt ez úgy még rosszabbul állt.

Sokkal szomorubbna tartom én azt, hogy sokan azok közül, kik magyarul nem beszélhettek, németül sem tudnak, és így ahhoz sem értenek, a mihez már hivatásuknál fogva kellene érteniök. Ezt legügyesebben bizonyította a német tanítók leghiresebbje, midőn a különben annyi szorgalommal betanult levekről tartott beszédében legalább nyolczszor associatio helyett a satio-t mondott. — És ezen szónokra a magyarhoni tanítók kiképeztetését tiz egész évig bízták. — Mondom a t. cikkírónak nem volt oka e miatt annyira feljajdulni, ha különösen tekintetbe vette volna, hogy voltak ez értekezleten többen, kik németül felszólalni nem akartak és hallgattak, ismét mások, kik csak azért nem beszéltek magyarul, mert tudták, hogy az elnöklő főrabbi urtól meg nem értetnének. Azon körülményt pedig, hogy az egybegyült tanítók nagyobb része nem választott magyar ajku férfit elnöknek, nagyon is ki lehet menteni. A t. cikkíró tudja, hogy a tanítók majoritása az elnök, királyi biztos és mások minden erőltetése daczára is az új választás mellett szavazott. Ez, úgy hiszem, elég jel volt arra nézve, hogy a majoritás új elnökséget óhajt. Mivel azonban a főrabbi ur a tanítók ezen határozata folytán annyira felbőszült, hogy „ünnepélyesen és határozottan“ kijelentette, miszerint ha netalán őt újra megválasztanák, ő a választást semmi módon el nem fogadja: a választó tanítók

jónak látták már csak azért is a főrabbit újra megválasztani, hogy azt ne higgye, miképen a választást egyedül az ő személye miatt rendezték el újból. Megvallom, hogy magam is, ki magyar elnököt óhajtottam, a főrabbi urra szavaztam. Én ugyanis így okoskodtam: ha a pesti község főrabbija 140 tanító és több vendég előtt kinyilatkoztatja: „Én ezennel határozottan és ünnepélyesen kijelentem, hogy az elnökséget semmi áron el nem fogadom“, kétséget sem szenved, hogy szavát beváltandja. Csalatkoztam, de nemcsak én, hanem az értekezlet számos tagja, kik az én különben természetes, de ezuttal talán együgyű okoskodással éltek. Így volt a dolog t. cikkíró ur! Ön tehát helytelenül ítélte, midőn a tanítók eljárását annyira kárhoztatta.

—a—

Keszthely, 1867. évi november hó 4-én.

Vége lévén a tanítók- és tanítványoknak nyugalmat adó szünnapoknak, a jó Isten segélyével megkezdjük e hónap elsején az előadásokat.

Fontos, hazafiui s dicséretreméltó fordulat történt ez idén tanrendszerünkben; a tisztelt elöljáróság egyetértésével ugyanis azon fontos cél elérését tűzte ki magának a tantestület, hogy kitaró és fáradhatlan buzgósággal fogja a magyar nyelvet és nemzeti érzelmeket a tanítványok között terjeszteni s minden közeget mozgásba hozni, mely által ifjaink valódi magyar zsidó ifjak s majdan derék nemzeti érzelmű zsidó polgárok lehessenek.

E czélből fontosnak látta a tantestület a magyar nyelvet minden tantárgy előadásánál érvényre juttatni, mert úgy van meggyőződve, hogy a nyelv az, mely minden nemzeti érzületnek első csiráját képezi. Azért már első osztályunkban vetik meg az alapot s különös gondot fordítanak arra, hogy a tanuló ott már a magyar nyelv elemeivel megismerkedjék, s tanulmányait akadály nélkül folytatandó, lehető nagy szóbőséget szerezzen.

A második osztályban különös gond fordítatik a nyelvtan ügyes kezelésére s tüzetes tanítására, valamint a használatban lévő olvasókönyv olvasmányainak, a szóbőség gyarapodása végett, könyv nélkül való megtanulására.

A harmadik osztályban, az előbb említett tanmódot megint szem előtt tartva, a magyarok története s Magyarország földrajza, a tanoncok tehetségéhez mérve, lehetőleg terjedelmesen adatik elő. — A negyedik osztályban ugyanazon tanelv uralkodik, ennél fogva reméljük, hogy ifjainkat derék magyar zsidókká nevelendjük, kik hazájukon testtel lélekkel csüggni, s annak jólétét és felvirágoztatását minden erejükbe előmozdítani törekedendnek.

És ha ily irányban minden magyar tanító iparkodik hatni növendékeire, tanodáink mintául fognak szolgálni más hitfelekezeti iskoláknak még a magyar nyelv tekintetében is.

Nem hagyhatom érintetlenül jeles tanodai bizottmányunk fáradhatlan buzgóságát, melyet tanodánk minden irányban való felvirágoztatása körül egész erejéből kifejti, s meg kell említenem a bizottmányban levő köztiszteletben álló Prager Salamon és Preisch Lipót orvostudor urakat, kik aldozatot hoznak, hogy tanodánk anyagilag is hiányt ne szenvedjen.

Reich

Lengyel-tóti, 1867. évi november 7-én.

Valamint azelőtt Gyarmatról, jelenleg Lengyel-tótirol batorodom időközönként leveleimet küldeni. Legkedvencebb foglalatosságaim közé tartozik mindenütt, hová jövök, a szociális állapotok vizsgálása. Örvendek, hogy Somogy megye e helységéről a legjobbat mondhatom. Szép testvéries egyetértésben él itt keresztény és zsidó, s mi több, jóhírű iskolánkat több keresztény gyermek is látogatja, mi mindkét részről felvilágosodott értelem és loyális érzelemről tesz tanúságot. Iskolánk egyáltalában jó hírrel bír s a község, melynek élén a lelkes iskola- és tanítóbarátok Schwarz Dávid orvostudor és Kohn urak állnak, mindent

elkövetnek, hogy iskolánkat jó híreben meg is tartsák. Rövid itt-
létem nem engedi meg, hogy jelenleg e tárgyról többet szóljak,
de az idő folytán a viszonyokkal jobban megismerkedvén, lesz
alkalmam e tárgyra e becses lapok hasábjain még visszatérnem.
Legyen tehát szabad most más tárgyra áttérnem, mit kényessége
daczára kötelességemnek tartok bonczkés alá venni. Előttöm fekszik
egy kis füzet. Címe: „A népünnepe.“ Ünnebeszéd, tartotta
Stern Ábrahám rabbi, és megjelent Löwy könyvkereskedőnél.
Némely emberben meg van az a viszketeg, hogy szeret a nyilvá-
nosság elé lépni, legyen bár neve silány férczmű elé nyomtatva.
Az ismert rabbi urnak buzgalmát a magyar nyelvnek a szószé-
ken való meghonosítása érdekében elismerjük, de e buzgalom
nem jogosítja őt fel arra, hogy édes hazai nyelvünket összevissza-
hurczolja. Többet olvastam már a rabbi urtól, sok jót is, de ez
utolsó nyomtatott beszéde, mely valami jótékony cél tekintetéből
husz krajczárba van szabva, minden kritikán aluli; ha azonban
mégis szólunk róla, tesszük azt a rabbi ur saját érdekében, ki-
nek sine ira et studio megsughatjuk, hogy ezen műve sok helyütt
méltó indignatiót idézett elő. Tessék átolvasni s szavaim igazsá-
gáról meggyőződhetik mindenki. Egész a boszantásig telve van
az üres frázisokkal és a dagályos stylus minden sorban arczul-
csapja a tiszta, egyszerű magyarságot. Legjobb benne a jelige,
de azt Horác írta. Ajánljuk tehát a t. rabbi urnak, hogy inkább
kevésbé írjon, de a kevés legyen jó.

H—nn M—r.

Vegyes hírek.

— A félhivatalos „Esti Lap“ után valamennyi politikai napi-
lap azt híreszteli, hogy a kormány legközelebb három törvény-
javaslatot terjeszt az országgyűlés elé, még pedig 1. a zsidók
egyenjogusításáról; 2. a vasuti kölcsön bekebelezése és 3. a hon-
osításról.

A vasuti kölcsön tárgyalásánál kijelentette volt a pénzügy-
miniszter, hogy míg a kölcsön létesítése előtt az ebből épülő
vasutak és csatornákra terjedő bekebelezési törvényt fog előter-
jeszteni, úgy hogy ennek előkerülését mostanában igenis mege-
gyezőnek találjuk a kormány által megállapított ismeretes ad hoc
féle napirenddel. Eltér azonban a kormány, ha az említett hir
alapos, ezen napirendről, ha a zsidók emancipációját és még azon-
felül a honosítást is tárgyalás alá vétetni kívánja.

Egyébiránt ezen mi nagyon kételkedünk és nem hiszszük azt,
hogy az emancipációt oly rövid uton el akarná intézteni a kor-
mány, mint a bekebelezési törvényjavaslatot, mert ha ez volna
szándoka, nem kapcsolta volna össze, az összes zsidó közvéle-
mény ellenére az emancipatio fölötté egyszerű kérdését a compli-
kált honosítási ügygyel.

Port akarnak tehát szemünkbe hinteni, midőn az emancipa-
tio és honosítás törvényjavaslata közé a bekebelezési törvényja-
vaslatot ékelik; de elárulják egyuttal, hogy a kormány sem
látja indokoltnak az első és második számú törvényjavaslat össze-
függését, de mert a deákpárt már egyszer összetartozónak talál-
ta e két ügyet, azon változtatni hibának tartaná.

Külömben annyi a versio, az egyenjogusítási törvényjavi-
slatról, hogy önámítás nélkül jogosítva lehetünk kételkedni az idé-
zett közlemény alaposágában.

— Ö cs. k. ap. Felsőge következő legf. keziratot méltóza-
tott kibocsátani: Kedves Beust báró! A jelenlegi világtárlat meg-
látogatásakor megelégedéssel vettem tudomást az ausztriai tevé-
kenységnek a művészet, a földtermelés és ipar terén tett örven-
detes haladásáról s ez alkalmából indítatva érzem magamat a kö-
vetkező kitüntetések adományozni. — Kiváló elismerésem tudtul
adandó a többi közt s a t.

— Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése
folytán özveg Goldberger Erzsébet, ó-budai lakosnőnek,
az ipar és kereskedelmi téren szerzett kiváló érdemei elismeré-
sül, saját és törvényes utódai részére a „budai“ előnév használ-

hatásának engedélyezése mellett, a magyar nemességet adomá-
nyozom. — Kelt Párisban, 1867. évi november 1-én. Ferencz
József s. k. Gr. Festetics György s. k.

— Az „Egyenlőségi kör“, melynek feladatáról a mennyiben
ez minket érdekel, egyik legközelebbi számunkban részletesen
fogunk szólni, mult vasárnap választotta meg elnökeit igazgató
és választmányi tagjait. E körnek mintegy 600 tagja van, kik
közül 250 zsidó. Hítsorsosaink részéről megválasztottak: alel-
nöknek Bar n a y Ignác községi titkár; első igazgatónak dr. R o z-
sai József orvostudor; második igazgatónak Sch we i g e r
Márton nagykereskedő és Mezei Mór ügyvéd urak. A megvá-
lasztott 60 választmányi tag közül a következő 25 izraelita:
Dr. Ágay Adolf orvostudor, Böleskey Adolf földbirtokos, Brody
Zsigmond hirlapíró, Deutsch Sámuel községi előljáró, Fenyvessy
Adolf gyorsíró-főnök, Goldberger Jakab nagykereskedő, Grosz
Károly ügyvéd, Hajduska M. L. nagykereskedő, Hollitseh Fülöp
községi előljáró, Hürsch Ágoston nagykereskedő, Horn Ede hir-
lapíró, Karpeles Ignác földbirtokos, Kohen Jakab nagykereskedő,
Dr. Kohn Sámuel hitszónok, Krammer Jakab ruhakereskedő, Leit-
ner M. L. papirkereskedő és nyomdász, Dr. Mandel Pál ügyvéd,
Dr. Reich Armin kereskedő, Schweiger Adolf nagykereskedő,
Strasser Alajos nagykereskedő, Dr. Schönberg Armin ügyvéd,
Schwarz Armin mérnök, Tencer Pál, Winter Samu könyvművész,
Zsengeri Mór kereskedő. Első póttagnak Décsey Zsigmond ügy-
véd választott.

— A helybeli izr. leánytanoda 2. 3. és 4. osztályában no-
vember hó óta a francia nyelvet is mint rendes tantárgyat keze-
lik. — Ha tekintetbe vesszük, hogy a községi iskolát leginkább
szegény szülők gyermekei vagy épen árvák keresik fel; ha el
nem felejtjük, hogy az ezen intézetbe lépő gyermekeknek még
eddig a magyar nyelv leginkább idegen; ha végre szem előtt
tartjuk, hogy a zsidó gyermeknek nemcsak a magyar és német,
hanem még a héber nyelvvel is kell foglalkoznia: a község eb-
beli intézkedését tökéletesen elhibáztottak tartjuk, mert a gyer-
mek francziául nem fog ugyan tanulni, de a német s főképen a magyar
nyelvet el fogja hanyagolni. A francia nyelv tanítójának a közsé-
gi iskolai bizottmány ideiglenesen S u s m a n n J. urat alkalmazta.

— Bajai levelezőnk írja: A pesti hitszónok dr. K o h n S á-
muel ur, mult szombatn templomunkban magyar hitszónoklatot
tartott, mely alkalommal nemcsak a zsidók, hanem talán még több
keresztény is látogatta a templomot. A hallgatóság a beszédet
rendkívüli lelkesedéssel fogadta. A község előljárosága tiszte-
lete jelül a derék szónoknak igen értékes ezüst kelyhet nyuj-
tott át.

— Morgenstern Sándor hazánkfia és hítsorsosunk, a
napokban tért vissza Párisból, hol ő Felsőge F e r e n c z J ó z s e f,
E u g e n i a császárné és sok más igen előkelő vendégek jelenlé-
tében újlag bizonyította rendkívüli művészetét a zongorán. Mor-
genstern Párisban egy „Scenes de bal“ című zeneművet adott ki,
melyet e fiatal művész Metternich hercegnőnek ajánlott. A fran-
czia lapok M. ezen művéről legkedvezőbben nyilatkoztak.

— A „Pesti Hirnök“ írja: „Zsidók Péterfillérei. Az „Unitá
cattolica“ csaknem naponkint hozza a Péterfillérhez járuló ada-
kozók névsorát. Ezek közt legközelebb egy modenai zsidó neve
is előfordult a következő jelszóval: „100 lira (frank), mely!yel egy
modenai héber a Péterfillérhez járul, hogy részéről ilykép segít-
se megszilárdítani a pápa világi hatalmát.“ E járulék nyilván
azon zsidótól ered, ki már többször adakozott e célra és Izrael
fiat felszólítá példája követésére, miután a pápák minden időben
oltalmukba fogadák az üldözött zsidókat és államukban szeliden
uralkodtak felettük. A „Giornale di Roma“ is néhány év előtt te-
temes adakozásokról tett említést, melyeket egy angol zsidó tett,
ki megjegyze, hogy midőn a Tiber folyoma kiöntött, látta, misze-
rint a szegény zsidók közt a pápai hivatalnokok élelmi szereket
osztottak ki, és ezért való halálját kifejezendő, nyújtja be ado-
mányát.“ A „P. H.“ nem haragudnék, ha mi is a Péterfillérhez
járulnánk.

— Megjelent valahára a „Magyar Zsidó“ első száma. Az
előfizetési felhívásban azt olvassuk, hogy e lap „munkatársakul
hítfelkezetünk v a l a m e n n y i kitünőségét megnyerte“. — Szá-
mos munkatársunk közül csak azokat említjük meg, kiktől a leg-
biztosabban tudjuk, hogy a „Magyar Zsidó“ című lapba nem
dolgoznak, de dolgozni soha nem is fognak. E munkatársak ne-
vei: Dr. Hirschler Ignác, Horn Ede, dr. Mezei Mór, dr. Pollák
Henrik, dr. Rózsay József, dr. Zipser főrabbi, dr. Kohn S. hitszónok,
Hochmuth főrabbi, dr. Ágai Adolf, Bródy Zsigmond,
Fenyvessy Adolf, Dux Adolf, dr. Schwab Dávid, Deutsch Henrik,

Reich Ignác, Rózsási József, dr. Popper Miskolczi, dr. Ligeti Fehérvárról, Steinhardt Márk Makóról, Jünker Gusztáv Csurgóról s a t. — Hogy pedig tudományos férfiak, mint Löw Lipot, Fassel, Steinhardt, sőt Brüll rabbinatsni ülnök is, a „M. Zsidó“ba dolgozzanak, arról maga a szerkesztőség sem álmodik. Kár volt tehát már az első számban olyant mondani, a mit senki el sem hihet. Ha a „Magyar Zsidó“ ezentul is ily eljárást követ, véleményünk a magukat orthodoxoknak nevező hitsorsosaink iránt még kevésbé lesz kedvező. Nevezzen meg a „Magyar Zsidó“ egyetlenegy kitűnő munkatársát, ki magyarul csak néhány sort is tudná

írni. Hallatlanul nevetségessé teszi tehát magát, ha a lap homlokára írja: „Munkatársakul hitfelekezetünk valamennyi kitűnőségét megnyertük.“ Ez csak úgy volna lehetséges, ha ezentul is úgy tesz, hogy a mi lapunkból egész terjedelmében átveszi a cikkeket, és azonkívül ennek német fordításával is betölti lapját. Közli ugyanis Mezei Mór utóbbi cikksorozatának első cikkét és a mellet feltűnő ostentatióval „lelki barát“jának nevezi a szerzőt.

H I R D E T É S E K.

Izraelita iskolák számára.

Bibliai történet izraelita iskolák és családok számára. Irta Árvai József közreműködésével Rosenmayer Izsák. S.-A.-Ujhelyen; a szerző sajátja Bolti ára 30 kr.

Hilfsbüchlein zum Unterricht in der deutschen Sprachlehre, der Rechtschreibung und des schriftlichen Gedankenausdruckes von Is. Rosenmayer Verlag von A. Lövy. S.-A.-Ujhely. Ladenpreis 20 kr

Ha a könyvek magánál a szerzőnél, Rosenmayer tanítónál Ujhelyen megrendeltetnek, 30 % elengedtetik.

Lauffer Vilmos

kiadó-könyvárusnál Pesten, váczi-utcza 9-ik szám, megjelent és minden hiteles könyvkereskedésben kapható:

Singer Wilhelm. Neue Lehrmethode

für den hebräischen Lese- und Sprachunterricht in der ersten Klasse. Preis 28 kr. Gebunden 32 kr.

Hecht M. Izrael története

a biblia befejezésétől e jelenkorig. Előszóval ellátta dr. Philippon. Füzve 1 frt 20 kr.

Roser M. és Schandl S.

Általános áruismeret.

Kereskedelmi iskolák, reáltanodák, magántanulók, valamint kereskedők, iparosok és mezei gazdák számára. — Füzve 1 frt 20 kr.

Bauer L. M. Uj egyetemes földrajz.

Sok fametszettel, kötve 44 kr. — Külön földrajz. I. Az ausztr. császárság és magyar királyság 24 kr. — Ezen két földrajzi tan-könyv német nyelven is kapható.

Bauer L. M. Magyar társalgási nyelvtan

főelemi tanodák és magántanulók számára. 3. kiadás. — Füzve 56 kr. Kötve 60 kr.

Miután ezen könyvben a nyelvtani szabályok mind magyar, mind német nyelven vannak fogalmazva, ép oly alkalmas az iskolák számára, hol az előadási nyelv a magyar, mint azok számára, hol az előadás német nyelven tartatik.

Bauer L. M.

Deutsche Elementargrammatik.

Ein Hilfsbuch zum deutschen Sprachunterricht. 5. Auflage. Gebunden 28 kr.

Anleitung, kurze, zum Anfertigen

der gebräuchlichsten Geschäftsaufsätze. Zum Gebrauche für Land- und Stadtschulen. Herausgegeben von H. P. Lehrer. Preis geheftet 24 kr

Kilián György m. k. egyetemi könyvkereskedőnél Pesten most jelent meg és minden könyvárusnál kapható:

Dalfüzér

II. része az izr. népiskolák felsőbb osztályai számára.

Összeállította Rosenberg Henrik igazgató-tanító. — A m. k. országos tanítói egyesület választmánya, melynek ezen magyar és német dalfüzér véleményadás végett átadatott, ezen gyűjteményt egy a kiadóhoz intézett levélben jelesnek nyilvánította; egyszerűsmind arról biztosítván őt, hogy a tanuló ifjúság érdekében ennek lehető legnagyobb terjesztéséről fog gondoskodni.

Pályázat.

A s.-a.-ujhelyi izr. elemi mintafőtanodánál egy 315 frtnyi évi fizetés és 60 frt szálláspénzzel összekötött altanítói állomás üresedésbe jövén, annak betöltésére pályázat hirdettetik.

A folyamodók a nagyméltóságú vallás- és közoktatási kir. miniszteriumhoz címzett kérvényeiket, melyekben életkoruk, vallásuk, állapotuk, végzett tanulmányaik, a tanítói pályán eddig tett szolgálataik, jártasságuk a magyar, német és héber nyelvben s a főelemi tanítói vizsgának jó sikerrel letétele hiteles okmányokkal igazolandók, — ha tetteleg szolgálatban vannak, illető előjáróik útján minősítvényi táblázattal ellátva, f. évi december 15-ig a kassai tankerületi kir. főigazgatósághoz beadni tartoznak.

Kelt Budán, 1867. évi október 23-án.

Épen most jelent meg:

Ábécze és első olvasókönyv

izraelita népiskolák számára.

Írták Bauer M. L. és Kohányi S. — Ára 20 kr.

A tiszta jövedelem egy része az országos magyar-izraelita tanító-egyesületnek van ajánlva.

Kiadja Leitner M. L. 3 korona-utoza 14. sz. a. Pesten.

E könyv, mely illetékes testületektől ajánlva van, egész uj irányt követ és mind hitfelekezeti, mind nemzeti tekintetben a kor igényeit tökéletesen kielégíti.

E könyv német nyelven is kapható.